

75è. Aniversari Joan Peiró

24 juliol 2017 - Cementiri dels Caputxins

Estimada família Peiró,
Autoritats,
Alcaldes, diputades, diputats,
Representants sindicals, polítics i cooperativistes,
Amigues i amics,
Ciutadans i ciutadanes,

Bona tarda!

Ens reuneix avui i aquí, Joan Peiró.
La seva figura, la seva obra, el seu testimoniatge.

Joan Peiró va ser un home senzill, íntegre i excepcional.

L'historiador Pere Gabriel, bon coneixedor del nostre personatge, va definir Joan Peiró de "català universal". Ho deia en una conferència amb aquestes paraules:

"Si realment redescobrim Peiró, pocs podrem dubtar que fou un dels grans actors i protagonistes, no ja del moviment obrer català i espanyol, sinó de la cultura obrera del seu temps".

I afegia: "Un dels grans del pensament social del nostre país. Fou també, si se'n permet, un català universal".

Un català universal, afegeixo, per la penetració del seu missatge en la societat on va viure i per la influència de la seva manera de fer i d'actuar.

Català universal, també pel seu exemple tothora, pel seu compromís, per la dignitat dels seus darrers moments, per la seva fi, tan heroica.

El president Maragall, el 2006, en el lliurament de la Medalla Macià, atorgada per la Generalitat a la seva filla Guillermina, va parlar de Joan Peiró com a "Exponent del millor de la tradició obrerista catalana. Una tradició que tant diu i explica del nostre país".

Una Medalla Macià que no va poder rebre un altre fill, Josep Peiró (en *Pepito*), que vivia a París, per a qui també s'havia demanat i que havia traspassat l'any anterior.

I l'última cita, del president del Parlament, Joan Rigol, en un acte a Mataró, el 2002, en el 60è. aniversari del seu assassinat:

"Joan Peiró era un home, primer, que creia en ideals i creia que valia la pena esforçar-se, donar i encarar part de la seva vida per aquest ideals.

"Era un home que creia que el punt de trobada de la gent estava en el sentit ètic de la vida i era un home que no entenia la vida si no era en aquesta dimensió pública de civisme. "La vida [...] té sentit, té força, quan ets capaç d'assumir que la vida dels teus conciutadans forma part de tu mateix". Fins aquí la cita de Joan Rigol.

o o o

75è. Aniversari Joan Peiró

24 juliol 2017 - Cementiri dels Caputxins

Joan Peiró i Belis va néixer el 1887 al barri d'Hostafrancs, pertanyent llavors al municipi de Sants. Als vuit anys comença a treballar en un forn de vidre, on viurà en la pròpia pell la duresa d'aquest ofici.

Es va casar als 20 anys amb Mercè Olives, obrera de 'La España Industrial', que serà la seva companya fidel, per sempre, i amb qui tindrà set fills. A Mercè Olives la recordava aquest matí l'amic Emili Cortavitarte, historiador i sindicalista, a la inauguració de la placa dedicada a Joan Peiró a la plaça del seu nom al barri de Sants

El matrimoni s'instal·la primer al Poblenou i després a Badalona, entre 1908 i 1920. Després es trasllada a Sants, fins a l'agost de 1922, quan passa a residir a Mataró.

A Badalona és on Peiró es converteix no només en un actiu sindicalista, sinó també en dirigent i propagandista.

Com a membre de la Societat de Vidriers de Badalona, va ser un dels reorganitzadors de la Federació Espanyola de Vidriers i Cristallers (el 1915, amb 28 anys) i, a la vegada, de la Federació Local de Societats Obreres. D'aquesta Federació va ser secretari general fins al 1916. A Badalona va dirigir els òrgans de premsa d'aquestes dues organitzacions, *El Vidrio* i *La Colmena Obrera*.

Les dificultats per trobar feina per la seva trajectòria reivindicativa porten Peiró l'any 1921 a Mataró. S'incorpora a la fàbrica 'Juan, Estanyol i Cia.', cridat per Josep Ros Serra, el verdader impulsor de la conversió de l'empresa en Cristalleries de Mataró i més tard en una cooperativa modèlica.

A Cristalleries de Mataró és on Peiró va poder dur a la pràctica gran part de les seves concepcions ideològiques d'alliberament social i econòmic dels treballadors.

Va ser decisiva la seva aportació en el redactat dels estatuts societaris i es va convertir en director de fabricació.

La petjada de Peiró a Mataró és profunda; abraça des del 1921 (que hi treballa, però encara no hi viu) fins al 1939, amb les intermitències de les seves estades a la presó i al Ministeri. I no pot durar més enllà del final de la guerra.

L'obra de Cristalleries, del Forn del Vidre, quedarà i serà una empresa d'èxit durant molts anys, fins fa ben poc.

I el record de l'home Peiró ha estat molt viu entre els nostres conciutadans, els que l'havien conegut i els que n'havien sentit parlar per coetanis seus.

El 1989, l'Ajuntament de Mataró el va declarar Fill adoptiu, en un primer reconeixement institucional. I, a petició de la família, va traslladar les seves despulles al Cementiri dels Caputxins, on ens trobem.

o o o

75è. Aniversari Joan Peiró

24 juliol 2017 - Cementiri dels Caputxins

Peiró era un autodidacte que es va erigir en un dels teòrics amb més predicament de l'anarcosindicalisme i el sindicalisme revolucionari, tot i haver après a llegir i a escriure a la presó, quan ja tenia 22 anys.

A partir de 1920, va formar part del clandestí Comitè Nacional (d'Espanya) de la Confederació Nacional del Treball (la CNT) i en diverses ocasions en va ocupar la Secretaria.

En algun moment, els anys vint, tant el Comitè Nacional com el Regional català residien a Mataró. No costa gaire explicar-se que era per la influència de Peiró i d'altres companys seus com Manuel Mascarell.

Recordem que llavors tota l'activitat sindical tenia lloc en hores lliures, ja que no hi havia alliberats ni ningú que cobrés un sou dels sindicats.

Va assistir a congressos en diversos llocs de la península, va viatjar arreu en missió de propaganda i cercant ajut per als presos. Va ser a Madrid, Saragossa, Mallorca, Jerez, va publicar en òrgans de premsa de Sabadell, València, Alcoi, Vigo, ...

En la seva concepció humanista i de lluita, per ell no hi havia fronteres.

Va ser reconegut com a dirigent sindical, articulista respectat i referent moral.

Va ser un innovador del pensament anarcosindicalista i de les formes d'organització dels sindicats, del rol d'aquests en la societat i de la relació de les cooperatives amb els mateixos sindicats. Orientat tot cap una nova societat que havia de superar el sistema capitalista.

Entre les seves propostes destaca la de les Federacions Nacionals d'Indústria, en el Congrés de 1919 al 'Teatro de la Comedia' de Madrid i en ocasions posteriors. Va ser autor també de la "Moció política", de caire no parlamentari, en el Congrés de Saragossa de 1922.

Tanmateix no va obviar l'acció política, quan la situació ho requeria, i el seu pragmatisme i la seva clarividència li aconsellava.

La seva proximitat als polítics republicans d'esquerres el va fer tenir un paper actiu i implicat.

Vegem-ne uns exemples:

- Va ser un dels signants del Manifest d'Intel·ligència Revolucionària, el 1930, que va contribuir a la caiguda de la Monarquia i l'adveniment de la República.
- La CNT va cridar a la participació en les eleccions de 1931 i les de 1936, en què triomfaren les esquerres.

75è. Aniversari Joan Peiró

24 juliol 2017 - Cementiri dels Caputxins

- El novembre de 1936, en defensa de les institucions republicanes, acceptant formar part del govern de Largo Caballero com a ministre. Al costat d'altres tres representants de la CNT-FAI, Juan López, Frederica Montseny i Joan Garcia Oliver.

Aquesta decisió trencava amb la ferma i arrelada doctrina llibertària de no participar en la política institucional.

Però ja feia un mes i mig que hi havia un precedent a nivell català: tres militants de la CNT havien estat nomenats membres del govern de la Generalitat, pel conseller primer Josep Tarradellas.

Joan Peiró, al cap d'un parell d'anys, ja al 1938, va justificar aquest canvi de línia amb aquestes paraules:

“Si la Historia no se pone de acuerdo con el anarquismo, que sea el anarquismo el que se ponga de acuerdo con la Historia”.

Una frase prou expressiva.

o o o

Arran de la rebel·lió militar del 18 de juliol de 1936, Peiró va formar part, com a vicepresident, del Comitè Local Antifeixista de Mataró, al costat de l'alcalde Salvador Cruixent. Allí es va distingir per una actitud moderada, que va evitar moltes morts.

Va escriure uns articles al diari *Llibertat*, recollits en el llibre *Perill a la reraguarda*, on denunciava la violència cega i indiscriminada que practicaven impunement grups d'incontrolats que “deshonoraven la revolució”, segons les seves paraules.

En cap cas s'ha d'atribuir a Peiró l'afusellament de mossèn Josep Samsó, com se'l va acusar en el seu judici, i com alguns sectors molt conservadors locals han vingut mantenint.

La seva reacció davant l'assassinat del rector de Santa Maria va ser absolutament irada, ja que ell s'havia compromès a protegir-lo, com havia fet amb altres persones en perill, civils i religiosos.

Després dels Fets de Maig de 1937, en sortir la CNT del Govern va tornar a dirigir la Cooperativa del Vidre. I es va responsabilitzar del diari de la Confederació Regional del Treball *Catalunya*, la primera publicació anarcosindicalista escrita en català.

El 1938, amb la tornada de la CNT al Govern Negrín, és nomenat comissari general d'Energia Elèctrica, per assegurar-ne el subministrament a l'Espanya republicana des de França, per raó dels seus contactes industrials.

Acabada la guerra, es va exiliar al país veí on es va incorporar a la Junta d'Auxili als Republicans Espanyols (la JARE), amb seu a París.

75è. Aniversari Joan Peiró

24 juliol 2017 - Cementiri dels Caputxins

---

o o o

A mitjan any 1940 la policia francesa el va detenir i lliurar a la Gestapo, que el va entregar a les autoritats espanyoles el 19 de febrer de 1941 a Irún.

Interrogat i maltractat a Madrid, fou traslladat el 9 d'abril següent a València, on havia estat ministre, per sotmetre'l a judici.

El Consell de guerra a Joan Peiró, presenta nombrosos i excepcionals testimonis de descàrrec amb la firma de militars, falangistes, religiosos, jutges, funcionaris de presons, empresaris, entre els quals els mataronins Martí Fité, Pere Terés, el marista germà Doroteo i el jutge Miguel Ciges.

En canvi, no recull cap testimoni de càrrec.

Josep Benet en el seu llibre *Joan Peiró, afusellat* en va fer una minuciosa i punyent crònica. Josep Benet a qui Joan Safont recordava avui en un article a la premsa parlant també de Peiró.

La sentència de mort, com tantes altres, ja estava dictada abans del judici.

El cas de Joan Peiró és semblant al del president de la Generalitat Lluís Companys. Entregat pels nazis a les autoritats franquistes, que també l'havien reclamat, fou jutjat i afusellat.

Peiró va viure un singular judici, en el qual el seu advocat militar, l'alferes Luis Serrano Díaz, el va defensar amb molta convicció i honestedat, fins al punt que va acabar abandonant l'Exèrcit. Igualment com el defensor de Companys, que s'exilià a Veneçuela.

Peiró no va ser executat fins al 24 de juliol de 1942 a Paterna, avui mateix fa 75 anys, després d'un judici sumaríssim que, malgrat el seu nom, es va allargar més d'un any.

o o o

Peiró és patrimoni col·lectiu, i no se l'ha d'apropriar ningú en exclusiva. Peiró és de molts i no és de ningú en concret. És de tothom que s'acosti a la seva obra, valori el seu exemple i respecti el seu final.

Els "peironistes" som molts, i diversos.

La prova és l'ampli ventall de representacions i persones que ens hem aplegat davant la seva tomba.

Avui dia, que en la vida pública, i en la política, veiem massa la superficialitat, l'oportunisme, els canvis de camisa, els abusos i la corrupció, ens hauríem d'emmirallar més en la gran dignitat de Joan Peiró.

75è. Aniversari Joan Peiró

24 juliol 2017 - Cementiri dels Caputxins

Peiró va negar-se a acceptar les insistents ofertes i les fortes pressions per renegar del seu passat.

I a participar en els sindicats verticals del franquisme, ostentant un alt càrrec.

Joan Peiró va ser un home totalment fidel als seus ideals fins al punt que li va costar el bé preuat més personal, la pròpia vida.

I voldria acabar amb aquestes paraules:

Mantinguem viu el nom i el record de Joan Peiró!

Honor i glòria a la seva obra i al seu exemple!

Moltes gràcies!

JOSEP PUIG-PLA